

Σύνοψη Αποτελεσμάτων

"Αντιλήψεις των Κυπρίων σχετικά με τους Μετανάστες και τους Πρόσφυγες"

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη από το Πανεπιστημιακό Κέντρο Ερευνών Πεδίου (ΠΑΚΕΠΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου για το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο (UNHCR) από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο του 2018. Η έρευνα σκοπό είχε να μελετήσει τις αντιλήψεις και τις στάσεις απέναντι στους πρόσφυγες και στους μετανάστες στην κυπριακή κοινωνία καταγράφοντας τις απόψεις των δύο κοινοτήτων της Κύπρου γύρω από σχετικά θέματα. Έχοντας υπόψη ότι μια παρόμοια έρευνα διεξήχθη από την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες το 2015, ένας από τους στόχους της παρούσας έρευνας ήταν να καταγράψει τυχόν αλλαγές στη στάση των Κυπρίων πολιτών από το 2015 σε σχέση με σήμερα και να αναδείξει τις παρατηρούμενες τάσεις και διαφορές. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα αξιοποιηθούν από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) ώστε να αναπτυχθούν συγκεκριμένες και ενημερωμένες στρατηγικές μέσα στα πλαίσια της συνεχόμενης προστασίας και υποστήριξης των προσφύγων στην Κύπρο.

Κύρια αποτελέσματα και προτάσεις

Ένα σημαντικό εύρημα που προκύπτει από την ποιοτική έρευνα είναι η σύγχυση στη χρήση και κατανόηση των όρων "πρόσφυγας" και "μετανάστης". Συγκεκριμένα, η ανάλυση των συζητήσεων από τις ομάδες εστιασμένων συζητήσεων αποκάλυψε ότι και στις δύο κοινότητες, αλλά κυρίως στους Ε/Κ, η κατανόηση των όρων "πρόσφυγας" και "μετανάστης" δεν είναι ξεκάθαρη και ότι υπάρχει σύγχυση αναφορικά με τη διαφορά του όρου "πρόσφυγας" και "μετανάστης". Επιπλέον, για τους Ε/Κ φαίνεται να υπάρχει μια διαβάθμιση εντός της ομάδων των μεταναστών. Συγκεκριμένα οι μετανάστες που προέρχονται κυρίως από τη Ρωσία και την Κίνα συχνά δεν αναφέρονται ως μετανάστες καθώς τα χαρακτηριστικά τους (οικονομικά εύποροι) δεν ταιριάζουν με το κυρίαρχο στερεότυπο του μετανάστη ως ένα φτωχό άτομο που αλλάζει χώρα για να αναζητήσει καλύτερες συνθήκες ζωής.

Για τους Τ/Κ οι δύο όροι φαίνεται να είναι καλύτερα διαφοροποιημένοι. Συγκεκριμένα, ο όρος μετανάστης χρησιμοποιήθηκε κυρίως ως αναφορά σε άτομα που ήρθαν από την Τουρκία μετά το 1974, ενώ οι πρόσφυγες ήταν ως επί το πλείστον «αόρατοι» και ο όρος συνδέεται με τους Σύρους πρόσφυγες που συχνά προβάλλονται στις τουρκικές εφημερίδες και στην τηλεόραση ως «άστεγοι που ζουν σε άθλιες συνθήκες διαβίωσης». Μια άλλη άποψη που καταγράφηκε στην Τ/Κ κοινότητα είναι ότι η άφιξη προσφύγων και μεταναστών δεν συμβάλλει στην ασφάλεια και ειρήνη αλλά αντίθετα προσθέτουν στην ανησυχία των Τ/Κ για αύξηση της εγκληματικότητας και την ανάγκη λήψης μέτρων για αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος και μείωσης του αριθμού προσφύγων και μεταναστών στην Τ/Κ κοινότητα.

Τα κύρια ευρήματα της ποσοτικής μελέτης δείχνουν ότι και στις δύο κοινότητες τα επίπεδα των ουσιαστικών επαφών μεταξύ του τοπικού πληθυσμού και των προσφύγων ή / και μεταναστών έχουν αυξηθεί σε σύγκριση με την έρευνα και τα αποτελέσματα του 2015. Παρόλο που το γενικό αίσθημα του κοινού απέναντι στους πρόσφυγες, στους μετανάστες και στο φαινόμενο της μετανάστευσης γενικότερα, καταγράφεται ουδέτερο προς αρνητικό στην παρούσα μελέτη, υπάρχει σημαντική βελτίωση των νοοτροπιών και στις δύο κοινότητες σε σύγκριση με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2015. Επιπλέον, εκφράζονται ορισμένες ανησυχίες και απειλές και στις δύο κοινότητες όσον αφορά τη μετανάστευση. Οι φόβοι αυτοί επικεντρώνονται κυρίως σε ζητήματα που θέτουν σε κίνδυνο την οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση των ποσοστών εγκληματικότητας.

Καταγράφεται επίσης ανησυχία λόγω του μεγέθους της Κύπρου ότι δεν της επιτρέπεται να φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό προσφύγων ή/και μεταναστών. Σε γενικές γραμμές, στην Ε/Κ κοινότητα τα άτομα από τη μια τείνουν να υπερεκτιμούν ελαφρώς τον αριθμό των προσφύγων ενώ από την άλλη υποτιμούν ελαφρώς τον αριθμό των μεταναστών που ζουν σήμερα στην Κύπρο. Η πλειοψηφία των Τ/Κ εκτιμά ότι υπάρχουν λιγότεροι από 10.000 πρόσφυγες που ζουν στην κοινωνία τους, ενώ εκτιμούν ότι είναι πάνω από 50.000 μετανάστες.

Επιπλέον και οι δύο κοινότητες αναγνωρίζουν ότι οι πρόσφυγες χρειάζονται στήριξη και ότι η παροχή βοήθειας/στήριξης στους πρόσφυγες αποτελεί ευθύνη της πολιτείας. Οι Ε/Κ από τη μία θεωρούν ότι η κυβέρνηση παρέχει ήδη αρκετή υποστήριξη στους πρόσφυγες στην Κύπρο ενώ οι Τ/Κ δεν πιστεύουν το ίδιο για τις τουρκοκυπριακές αρχές.

Όσον αφορά την ενσωμάτωση των προσφύγων και μεταναστών, παρά τις ανησυχίες που εξέφρασαν οι δύο κοινότητες, η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων υποστηρίζει την ιδέα να ζουν οι πρόσφυγες ενσωματωμένοι στην τοπική κοινωνία και όχι να βρίσκονται σε προσφυγικούς καταυλισμούς ή σε απομονωμένους χώρους φιλοξενίας. Αυτή η ιδέα υποστηρίχθηκε και στη μελέτη του 2015, καθιστώντας έτσι την άποψη αυτή ως μια ιδέα που υποστηρίζεται με συνέπεια από τις δύο κοινότητες διαχρονικά. Ωστόσο, η στήριξη των Ε/Κ και των Τ/Κ στην ιδέα

της ένταξης των πληθυσμών αυτών στην κυπριακή κοινωνία φαίνεται να περιορίζεται από ιδέες για εισαγωγή ανώτατου ορίου στον αριθμό των προσφύγων που θα δέχεται το νησί. Καταγράφηκε επίσης αποδοκιμασία στην εισήγηση για παραχώρηση της κυπριακής υπηκοότητας σε πρόσφυγες που διαμένουν στην Κύπρο για περισσότερο από πέντε χρόνια. Ωστόσο, σε σύγκριση με τα αποτελέσματα του 2015, το ποσοστό αποδοκιμασίας μειώνεται στους Ε/Κ ενώ για τους Τ/Κ παραμένει αμετάβλητο.

Επιπλέον, όσον αφορά τον εθελοντισμό, ένα μεγάλο ποσοστό και από τις δύο κοινότητες - ποσοστό που έχει αυξηθεί περαιτέρω από το 2015 - έχει αναφέρει ότι κάνει δωρεές ή ότι προσφέρει εθελοντικά σε οργανώσεις που βοηθούν τους πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, από τους συμμετέχοντες που ανέφεραν ότι δεν έκαναν ή δεν προσφέρουν καμία δωρεά ή βοήθεια σε πρόσφυγες, πολλοί από αυτούς είναι πρόθυμοι να δώσουν ή να προσφέρουν εθελοντικά στο μέλλον.

Βάσει των πορισμάτων της έρευνας, προτείνεται να καταβληθούν προσπάθειες για την ανάπτυξη εκστρατειών που θα προβάλλονται μέσω τηλεοπτικών καναλιών και μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Η τηλεόραση και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν τις κυριότερες πηγές ενημέρωσης των Ε/Κ και Τ/Κ και τα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να συμβάλλουν ώστε οι Κύπριοι να γνωρίσουν άλλες χώρες και κουλτούρες.

Τέλος, σε σχέση με την χρήση των όρων πρόσφυγας και μετανάστης από τα ΜΜΕ έχει διαπιστωθεί η ανάγκη διαφοροποίησης της χρήσης του όρου. Έχει διαφανεί ξεκάθαρα ο αρνητικός ρόλος των απειλών στη διαμόρφωση αρνητικών στάσεων απέναντι στην ενσωμάτωση των μεταναστών και των προσφύγων και συνεπώς οι δημοσιογράφοι και εργαζόμενοι στα ΜΜΕ πρέπει να αποφεύγουν την χρήση απειλητικών πλαισίων. Αντίθετα η χρήση ανθρωπιστικών πλαισίων μπορεί να υποβοηθήσει την καλύτερη ενσωμάτωση των προσφύγων και μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής.

Με σεβασμό στις ανησυχίες και στους φόβους όπως αυτοί εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες της έρευνας, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) θα μπορούσε να προσπαθήσει να κατανοήσει την πηγή αυτών των ανησυχιών για να μπορέσει να τις αντιμετωπίσει επαρκώς μέσα από κατάλληλες πολιτικές και προγράμματα. Οι θετικές στάσεις των Ε/Κ και Τ/Κ, όπως η υποστήριξη της ιδέας της ένταξης των προσφύγων στη κοινωνία καθώς και η ετοιμότητα αποδοχής σχεδόν κάθε είδους κοινωνικής σχέσης/επαφής με τους πρόσφυγες ή / και τους μετανάστες, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την αντιμετώπιση άλλων θεμάτων στις οποίες οι Κύπριοι δείχνουν λιγότερο θετικές στάσεις.

Μεθοδολογία έρευνας

Η παρούσα έρευνα είναι μικτού σχεδιασμού και αποτελείται από δύο φάσεις. Στην ποιοτική φάση, που αποτελούσε το πρώτο μέρος της έρευνας, διεξήχθησαν ομάδες εστιασμένων συζητήσεων τόσο στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα όσο και στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Συνολικά διεξήχθησαν έξι ομάδες εστιασμένων συζητήσεων, τρεις για κάθε κοινότητα. Οι ομάδες εστιασμένων συζητήσεων ήταν ετερογενείς ως προς τη σύνθεση των συμμετεχόντων περιλαμβάνοντας άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα όσον αφορά την ηλικία, την πόλη διαμονής και το επάγγελμα.

Τα ευρήματα από τις ομάδες εστιασμένων συζητήσεων καθώς και η υπάρχουσα βιβλιογραφία αναφορικά με θέματα μετανάστευσης αξιοποιήθηκαν για την ανάπτυξη του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε στην ποσοτική φάση της μελέτης που αποτελούσε και το δεύτερο μέρος της έρευνας.

Το ποσοτικό μέρος της έρευνας περιελάμβανε τηλεφωνική έρευνα για την Ε/Κ κοινότητα ενώ για την Τ/Κ κοινότητα διεξήχθη έρευνα πρόσωπο με πρόσωπο σε αντιπροσωπευτικό δείγμα των κοινοτήτων. Ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 1.408 άτομα, εκ των οποίων 701 ήταν Ε/Κ και 707 Τ/Κ. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω τηλεφώνου και προσωπικών συνεντεύξεων αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας ποσοτικές μεθόδους.